

TOMISLAV ZAJEC

PREMIJERE
RAZGOVORI
PROTUKRITIKA
MEĐUNARODNA SCENA
FESTIVALI
TEMAT
PRODUKCIJA
ISTRAŽIVANJE
TEORIJA
SJEĆANJA
NOVE KNJIGE
DRAME

Tomislav Zajec (Zagreb, 1972.) diplomirao je na Akademiji dramske umjetnosti u Zagrebu, gdje je i zaposlen kao asistent na Odsjeku dramaturgije.

Dobitnik je druge nagrade Goran za mlade pjesnike na Goranovu proljeću 1994. i 1996. godine. Iste, 1996. godine primio je i Hrvatsku književnu nagradu grada Karlovca Zdravko Pucak te Rektorovu nagradu za zbirku poezije *Natanjelov dnevnik*.

Do sada je objavio tri zbirke poezije: *Natanjelov dnevnik* u zborniku *U trenutku kao u divljini* s koautorima Vlatkom Grgurićem i Romanom Simićem (1996.), *Sjever-zlatni šut* (1996.) i *Rupa njegova imena* (2000.); i tri romana: *Soba za razbijanje* (1998.), *Ulaz u Crnu kutiju* (2001.) i *Ljudožderi* (2005.).

Autor je šest dramskih tekstova izvođenih u Hrvatskoj i inozemstvu: *John Smith, princeza od Walesa* (1998.), *Atentatori* (1999.), *Svinje* (2001.), *Novi Nosferatu* (2002.), *Mlijeko* (2003./2006.) i *Dorothy Gale* (2007.), a često u kazalištima radi i kao dramaturg.

Za svoju prvu dramu, *John Smith, princeza od Walesa* 1999. godine dobio je Dekanovu nagradu.

Dvostruki je dobitnik Nagrade za dramsko djelo *Marin Držić* – za dramski tekst *Atentatori*, nagrađen je drugom nagradom 2000. godine, a za dramu *Dorothy Gale* prvom nagradom za 2007. godine.

Uvršten je u preglede hrvatske književnosti i antologije: *20 for 2000*, *Croatian Literature in Jerusalem*, *Off – line, Different Voices – Eight Contemporary Croatian Plays* te *Odrobojavanje: antologija suvremene hrvatske drame*.

Dramska djela su mu prevedena na engleski, mađarski i poljski jezik.

DOROTHY GALE

Osobe:

Žena u komi (52)
Njezin muž (60)
Dečko, rane dvadesete, njihov sin
Mlada žena (27)
Susjed (39)
Farmaceutkinja, kasne tridesete
Čovjek bez sjećanja (42)
Trojica skinsa (17)
Dorothy Gale, djevojčica

Dorothy Gale

Priča o prstenu

Jedna je žena na trenutak skinula vjenčani prsten, a njezin joj se sin prikrao s leđa i ukrao ga. Samo tako. Mislio je malo zaraditi, ukrao ga je naglo, bez razmišljanja, dok nije gledala. Dok nije htjela gledati; jaku je boljelo u prsima. Njezina su sina na ulici napala trojica skinsa i uzela mu prsten, samo tako. Trojica skinsa prsten su prodala vlasniku zlatarnice u kvartu. On je mislio istopiti to zlato, ali jedna se farmaceutkinja toga dana pojaviла u njegovu dučanu i odlučila kupiti baš taj prsten. Nedugo potom, nespretno ga je izgubila na radnom mjestu, u ljekarni pokraj velike bolnice. Prsten je u blatu pokraj osvijetljenog izloga s reklamama različitih lijekova pronašao čovjek koji stanuje preko puta. Taj ga je čovjek kradom ostavio na poklon svojoj susjedi, ženi u koju je zaljubljen. Ona ga je pronašla, u malom paketu na svom kuhinjskom stolu. Kako se našao tam, to nije znala. Tek je pomisnila kako je to još jedan dar od čovjeka kojeg je već mjesecima promatraša sjediti na drvenoj klupi ispred bolnice. Ona mu je taj prsten na kraju i vratile, uvjereni da nju baš nitko nikad ne može voljeti. A taj čovjek, kad mu se prsten našao na dlanu, istog je trenutku shvatio što promatra. To je prsten njezove supruge. Kako i kad ga je izgubila, nije mogao znati, ali da je njezin, u to je bio potpuno siguran. Samo trenutak kasnije, rekao joj je da ju voli i prsten vratio tamo gdje i pripada – na njezinu ruku.

To je bila ta priča koja je započela točno prije godinu dana, na Silvestrovo.

To je bila ta priča o prstenu.

Soba u bolnici. Žena u komi leži na krevetu. Dugo se ne dogodi ništa, a onda iznenadni nalet vjetra širom otvoru prozora. Prozor nekoliko trenutaka ostaje širom otvoren, a potom ga novi nalet vjetra podjednako naglo zatvori.

Klupa ispred bolnice. Njezin muž sjedi na klupi i puši. Stiše se u jaknu u koju je obučen ne bi li se zagrijao. Hladno mu je, trese se. Puši u tišini.

NJEZIN MUŽ: Vraški je hladno.

Soba u bolnici.

novo, to je isto. (Stanka.) Ja sam žena u komi. Sat koji stalno ide, ali stalno i zaostaje. Od ovoga dana, prije točno dvanaest mjeseci. Prala sam suđe i ostala bez vjenčanog prstena. Skinula sam ga s prsta, kao i uvihek. Na staru godinu, prije točno dvanaest mjeseci, kao danas. (Stanka.) Ne znam, nisam sigurna, ne. (Stanka.) Sigurno sam dosad trebala zakržljati. Barem malo. Više nisam ista, to je jasno. 364 dana. 24 sata. 8736 sati. Puno ili malo? (Stanka.) Da mi je samo znati na što sam potrošila sve to vrijeme, kamo je otislo. Dugo i neprecizno. Sat koji stalno ide i stalno zaostaje i to je stalno u redu. Ali koliko dugo traje to – stalno u redu? I kamo je otislo? Nije valjda baš sve otislo samo u mlijeko bijelo.

Stan Mlade žene. Mlada žena gleda kroz prozor na ulicu, skriva se iza guste zavjese. Razmiče je rukom. Promatra Njezinu muža.

MLADA ŽENA: Hladno mu je. Danas mu je hladno. Tramvaj. Dečko je u gužvi.

DEČKO: Kad ima puno ljudi, onda se zamagle prozori. Uopće se ne vidi van. Ništa. (Rukavicom briše staklo.) Ljudi se boje umrijeti na staru godinu. (Stanka.) Lagano možeš zaksnititi, onda kad je sve ovako. Preskočiti pravu stanicu. Okrenuti još jedan krug. Kad bi se barem dogodilo čudo.

Farmaceutkinja se pokušava probiti do izlaza.

FARMACEUTKINJA: Samo malo. Pardon. Oprostite.

DEČKO: Evo.

FARMACEUTKINJA: Silazite ovdje? Ja silazim.

DEČKO: Gdje smo?

FARMACEUTKINJA: Gdje? Moj Bože i stara godina. U tramvaju.

DEČKO: Gdje je tramvaj, prozori su mutni.

FARMACEUTKINJA: Kod bolnice.

DEČKO: Kako znate?

FARMACEUTKINJA: Piše vam na displeju. I gorovi ženski glas. Ne čujete? (Stanka.) Onda, silazite ili ne?

Farmaceutkinja krene.

DEČKO: Čekajte malo.

FARMACEUTKINJA (okreće se): Da.

Dečko je promatra.

DEČKO: Recite mi nešto lijepo.

FARMACEUTKINJA: Kako?

DEČKO: Recite mi nešto lijepo.

FARMACEUTKINJA: Dajte, otvorena su vrata.

DEČKO: Molim vas.

FARMACEUTKINJA: Pijani ste.

DEČKO: Nisam.

FARMACEUTKINJA: Dajte više, no!

DEČKO: Što?

FARMACEUTKINJA: Ne volim ovako razgovarati s ljudima koje ne znam i koje nikad nisam vidjela. Pomaknite se. Zbogom.

Izlazi.

DEČKO: Ali ja poznajem vas. Radite u apoteci kod bolnice. Ja vas poznajem. A vi mene ne. (Tramvaj kreće dalje. Stanka.)

DEČKO: Gotovo je. Sad su opet zatvorili vrata.

Ulica ispred bolnice.

FARMACEUTKINJA: Užas. Koja gužvetica. Ljudi odjednom putuju na staru godinu, pravi egzodus, kao da će to nešto promijeniti. Od sutra je taj novi početak, danas je još sve po starom. (Prođe auto.) Evo, na! Još me od glave do pete pošpricao auto! Koja luda sreća. Koji dan za dežurstvo, skroz za pozivčanit. Nikad iz ničega još nije ispalio nešto. Iz ničega uvijek bude ništa. Trebala sam poslušati mamu i ostati na bolovanju. Nisam bolesna, nisam ni bila. Ali svejedno sam trebala. Daj me pusti, mama, idem raditi, dosta mi je potezanja po doma. Sve je to krivo, sve treba biti po starom, dok još uvijek nije ništa novo. Na, do kože sam mokrala!

Farmaceutkinja odlazi u ljekarnu, usput se pokušavaći obrasti. Prolazi pokraj Trojice skinsa, oni ju promatraju, pa nekoliko puta fučnu za njom. Ona se okrene, ali odluči ne reagirati. Njezin muž i dalje sjedi na klupi, puše u ruke.

NJEZIN MUŽ: Još jedan tramvaj.

Tramvaj. Dečko je u gužvi.

DEČKO: Još jedan tramvaj.

Trojica skinsa gledaju za tramvajem.

TROJICA SKINSA: Još jedan tramvaj / A tužno je kako kani odustati / Dječak zarobljen u neobičnom vremenu / Otvoi vrata i pozdravi dolazak u svjetlosti / Udhahn zrak dok polagano silazi / Pogni glavu u poniznosti / Veličanstvena i jedina istina / Kad bi se barem dogodilo čudo / Nakon što oluja napokon stane / I smiri se veliki vjetar / Budu bijeli oblaci i bude nebo

Stan Mlade žene. Mlada žena gleda kroz prozor. Prolaze Trojica skinsa.

MLADA ŽENA: Kakva je to strka? Što sad oni hoće?

Soba u bolnici.

ŽENA U KOMI: Vani ponovno puše. A kad se napokon smiri vjetar? Kad bi se barem dogodilo čudo.

Ispred bolnice. Trojica skinsa prilaze Njezinu mužu.

PRVI SKINS (Njezinu mužu): Koliko je sati?

NJEZIN MUŽ: Nemam sat.

Stan Mlade žene.

MLADA ŽENA: Jedno vrijeme mi se jednostavno nije dalo.

Inače nisam baš jako neuredna. Nisam lezbijka. U sudoperu je bilo sve manje mjesta, meni se stvarno nije dalo prati. Imam nježne ruke, to oduvijek znam i to je jedino do čega mi je stalo. Nježne i lijepe ruke, inače sam sve drugo samo ne lijepe. Svaki puta kad polaganio dotičem zavjesu ne vidi se baš ništa osim onoga što treba. Samo ruke. Nježne, bezglasne i graciozne. Baš ništa drugo. Zato i nisam prala. Znam da nisam lijepe. Inače radim u školi, predajem hrvatski. Nije da volim taj posao, ali mora se nešto raditi. Ja sam ružna učiteljica. Sinogdohalna zavodnica, samo ruke i to je sve. A kad sam se vratila kući, jedne večeri, jednostavno je bilo oprano. Ja to nisam napravila, znala bih, a bilo je oprano. I tako, netko mi je došao. (Stanka.) Da sam lijepe, sad bih sigurno slavila Novu godinu. Bilo bi: tratata, pam-pam-pam! (Stanka.) Kad bi se barem dogodilo čudo. (Stanka.) Potom, zvono na vratima. Tko je sad?

Soba u bolnici.

ŽENA U KOMI: Nikad nije pričao o tome što se tamo dogodalo. Pitala sam ga ja, ali samo bi rekao da je bilo teško. Samo to. Kao da ne znam da je bilo teško. Bio je rat, to ne može biti drugačije nego teško. Čitala sam da drugi znaju biti nasilni, urlati, da imaju ružne snove. Izadu u dvorište, usred noći, tresu se i legnu na bombu. Umotaju se u zastavu dok ne ostanu bez zraka. Ili se poliju benzinom. Ne moj muž. Nikad nije ništa govorio o tome. Bio je u ratu i to je bilo jake davno. Jedino što sam znala. 16 godina. 5824 dana. 139 776 sati. Koliko je to davno ako i dalje boli? Ali nisam pitala. On je bio kod kuće, ali nije bio, ja sam ga vidjela, ali ga nisam vidjela. Tako je to izgledalo, kao da živiš s fotografijom. Samo je velika i hoda. Velika je i hoda, ali ne govorii. A sad znam sve. Čudno je da žena ponekad mora biti u komi kako bi napokon saznala neke stvari.

<p>Otvaraju se vrata, ulazi Njezin muž. Trese se od hladnoće.</p> <p>NJEZIN MUŽ: Bok. Došao sam se malo ugrijati. Samo mnutu. Onda se vraćam. (Sjeda pokraj nje. Stanka.) Danas. (Uhvati je za ruku.) Doći će.</p> <p>Stan Mlade žene. Mlada žena i Susjed. Promatralju se bez riječi u opipljivoj neugodi. U pozadini buka s televizora. Duga stanka.</p> <p>MLADA ŽENA: I tako, onda...</p> <p>Stanka.</p> <p>SUSJED: S-s-s-smetam vam, malo.</p> <p>MLADA ŽENA: Ništa nisam radila.</p> <p>PREMIJERE RAZGOVORI PROTUKRITIKA MEDUNARODNA SCENA FESTIVALI TEMAT PRODUKCIJA ISTRAŽIVANJE TEORIJA SJEĆANJA NOVE KNJIGE DRAME</p> <p>NJEZIN MUŽ: V-vidim da s-s-smetam.</p> <p>MLADA ŽENA: Ne, stvarno.</p> <p>SUSJED: N-n-n-nne spremate se?</p> <p>MLADA ŽENA: A gdje bih se spremala?</p> <p>SUSJED: Stara je g-godina.</p> <p>MLADA ŽENA: Ne, ja ne. (Stanka.) A vi? (Stanka.) Kakva je to buka?</p> <p>SUSJED: M-m-moja mama.</p> <p>MLADA ŽENA: A što to?</p> <p>SUSJED: T-t-t-t...</p> <p>MLADA ŽENA: Razumijem.</p> <p>SUSJED: Što?</p> <p>MLADA ŽENA: Ne znam, oprostite. Prekinula sam vas. (Stanka.) Rekli ste?</p> <p>SUSJED: T-t-t-t-elevizor. Ne čuje d-dobro. No-novogodišnji program, p-p-pa poglasni.</p> <p>MLADA ŽENA: A, da, zna biti dobrih emisija. Jako dobrih. (Stanka.) I meni su zgodne.</p> <p>SUSJED: S-smeta vam.</p> <p>MLADA ŽENA: Ne, ni govora.</p> <p>Stanka.</p> <p>SUSJED: O-o-o-onda, idem ja s-sad.</p> <p>Susjed krene.</p> <p>MLADA ŽENA: Traka!</p> <p>SUSJED: M-m-molim?</p> <p>MLADA ŽENA: Ljepljiva traka za poklone, tu je, rekli ste da vam treba. To ste došli posuditi.</p> <p>SUSJED: D-d-da. Jesam, hvala. (Uzima traku.) D-d-d-dovidenja. V-v-vidimo se z-z-za go-godinu dana.</p> <p>MLADA ŽENA: Putujete?</p> <p>SUSJED: Š-š-š-šala. Znate ono, stara, pa no-nova.</p> <p>Stanka.</p>	<p>MLADA ŽENA (osmjejne se); Vidimo se.</p> <p>Susjed izlazi. Mlada žena naglo odlazi do prozora, odmice zavjesu, gleda kroz prozor.</p> <p>MLADA ŽENA: Evo ga na. Sad je otisao. Ali, ja imam prsten. Imam prsten.</p> <p>Ljekarna pokraj bolnice. Farmaceutkinja iza pulta, u bijeloj kutiji.</p> <p>FARMACEUTKINJA: Ne znam, nisam sigurna. Sve je nekačuđno i krivo i malo. Od migrene, valjda. Koji šugavan dan za dežurstvo. Nije da sam bolesna, ali trebala sam ostati doma, na bolovanju. Jutros, kad sam ustaša, mama mi je rekla: "Ti bi stvarno napokon trebala upoznati nekoga." Bože mili, mama, daj, pusti me više. Znam da to nije razlog za bolovanje. Kako su mali ovni lijekovi, koga bi ikad zapravo mogli izlijeviti? A možda je to samo depresija od blagdana. I migrena. Kad bi se barem dogodilo čudo. (Posprdno.) Čudo, baš! Sve je malo i zidovi vise. Osjećam da sam trebala ostati doma. Umjesto toga, sad si fino imam. Ovdje sam, i samo živčanim. Trebala sam ostati doma.</p> <p>Tramvaj. Dečko je u gužvi. Čovjek bez sjećanja se probija do izlaza.</p> <p>ČOVJEK BEZ SJEĆANJA: Silazite?</p> <p>DEČKO: Ne znam.</p> <p>ČOVJEK BEZ SJEĆANJA: Kako ne zname?</p> <p>DEČKO: Nisam baš siguran.</p> <p>ČOVJEK BEZ SJEĆANJA: Kako niste sigurni, da ili ne? Sad će stanica, blizu smo vrata. (Stanka.) Onda mi se malo pomaknute, ja idem dolje.</p> <p>DEČKO: Ne znam gdje smo sad.</p> <p>ČOVJEK BEZ SJEĆANJA: Na stanici kod bolnice. Pa vidite valjda kroz prozor. Niste oštećena vida, gledate me i trepčete kako treba, vidim da niste. (Stanka.) Dječak ostaje na mjestu! Onda?</p> <p>DEČKO: Morate čekati da se zaustavi do kraja. Inače je opasno.</p> <p>ČOVJEK BEZ SJEĆANJA: Opasno je ako želim sići, a nisam se uspio pripremiti. Pa sve bude navrat-nanos. To je onda opasno. (Stanka.) Dopustite. No? Maknite mi se...</p> <p>DEČKO: Recite mi nešto lijepo.</p> <p>Stanka. Čovjek bez sjećanja ga zburjenog promatra.</p> <p>ČOVJEK BEZ SJEĆANJA: Zašto?</p> <p>DEČKO: Uvjek za to treba neki razlog.</p>	<p>ČOVJEK BEZ SJEĆANJA: Ne znam. (Stanka.) Ne.</p> <p>DEČKO: Onda.</p> <p>Stanka.</p> <p>ČOVJEK BEZ SJEĆANJA: Kad čovjek preživi nešto strašno, onda se veseli sitnicama.</p> <p>DEČKO: Čovjek kao vi?</p> <p>ČOVJEK BEZ SJEĆANJA: Kako?</p> <p>DEČKO: Vi se veselite sitnicama?</p> <p>Čovjek bez sjećanja zatećeno zastane pa pobjesni.</p> <p>ČOVJEK BEZ SJEĆANJA (grubo): Mičite se s vrata.</p> <p>Vrata se otvaraju. Čovjek bez sjećanja izlazi. Stanka.</p> <p>DEČKO: Nisam htio. Stvarno.</p> <p>Vrata se zatvaraju.</p> <p>Ulica ispred bolnice. Tramvaj kreće dalje. Čovjek bez sjećanja izlazi, prolazi pokraj klupe na kojoj je ponovno Njezin muž. Njezin muž promatra tramvaj.</p> <p>NJEZIN MUŽ: Još jedan.</p> <p>Čovjek bez sjećanja zastane.</p> <p>ČOVJEK BEZ SJEĆANJA: Molim?</p> <p>NJEZIN MUŽ: Ništa. Oprostite.</p> <p>Soba u bolnici.</p> <p>ŽENA U KOMI: Samo tako. Jednog jutra sjeo je pokraj mene i počeo govoriti.</p> <p>Stan Mlade žene. Mlada žena u ruci drži prsten.</p> <p>MLADA ŽENA: Samo tako. Jedne večeri sam ušla u kuhinju i pronašla prsten na stolu.</p> <p>Soba u bolnici.</p> <p>ŽENA U KOMI: Sve mi govorи, odonda. Unatrag, sve što je bilo. Fotografije je našao u jednoj kutiji. Mislio je da ih je spremio zauvijek, ali stvari ponekad pronađu tebe. A ne obrnuto. Otkad sam ovdje, počeo je gledati u te fotografije, pisati na poledinu sve ono što se dogodilo, da ne zaboravi. Počelo je tako da je uzeo čitav snop. To je strah da ne odustaneš. Da mogu, to bih mu rekla. Dok mi govorи, razmišljam: koliko je lakše sve ispričati satu koju stalno zaostaje nego vlastitoj ženi? Možda bih trebala biti ljuta. Rekao je, sjećam se preve fotografije koju sam uzeo. Dobro se sjećam, sjećam se preve. I još je rekao, kad bi se barem dogodilo čudo.</p> <p>Ulica. Nagli zapuh vjetra. Smiruje se podjednako naglo. Sasvim na dnu ulice pleše djevojčica Dorothy Gale.</p>
--	--	---

zagrcne.) Nisam probala. Čula sam, pričaju, govore. Trebala bih probati. Možda bih. (Toči alkohol sebi i Dorothy. Piju.) Čin-čin. (Stanka.) Znaš što? Ti baš puno piješ. A ja ču prestat.

Ulica ispred ljekarne. Čovjek bez sjećanja skida zlatarsko povećalo.

ČOVJEK BEZ SJEĆANJA: Kad su me nazvali, ja sam... Onda su mi rekli da je bila nesreća i je li ona moja kći, ali niste mi rekli ime, recite mi ime, puno ih ima takav isti crveni kaputić, pa su mi... Kad su me doveli, bio je mrak i bio je jarak i dvije male čizme virile su iz tog nanosa zemlje, puno ih ima iste crvene čizmice, recite mi ime, još jednom mi... Kao da je bio veliko tornando, a ona je djevojčica, je li to vaša djevojčica, je li to vaša mala curica, i ja sam je... neki auto, nije se zau stavio, uopće nije stao..., a gdje si išla, gdje si ti uopće išla, gdje si išla... "? Platila sam ga, što hoćete? Znali ste to? Uvijek to radite! Progonte ljudi koji izgube vaš nakin! Ja sam ga platila i bio je moj. A onda sam ga izgubila. Što sad hoćete od mene? Prestanite mi to nabijati na nos! Izgubila sam ga. Izgubila sam ga. Nisam htjela, ali jesam! Što je sad to? Recept. Ono što smiruje. Po to sam došao. Zašto to niste uzeli prije? Nego pastile. Prepoznao sam vas. I onda? Nisam htio da pomislite..." (Zastane, izvadi sedativ i stavi ga u usta.) Ovo ne pomaže. (Izvadi još jedan sedativ i strpa ga u usta.) Uopće ne. (Izvadi još jedan sedativ i strpa ga u usta.) Ne. (Izvadi još jedan sedativ i strpa ga u usta.) Ne.

Susjedovan stan. Susjed sjedi usred buke koja dopire s ekrana iz majčine sobe. Susjed dugo sjedi, pokušava nešto reći ali ne uspije. Pokušava, ali nikako ne može. Pokušava, ali ne ide.

Ulica ispred bolnice.

NJEZIN MUŽ: Vraški je hladno.

Stan Mlade žene. Mlada žena je sama i gleda kroz prozor na ulicu.

MLADA ŽENA: Hladno mu je. Danas mu je hladno. Danas, ali više ne.

Mlada žena naglo i odlučno izlazi.

Ulica ispred ljekarne. Trojica skinsa se maskiraju u letće majmune. Dorothy Gale im dodaje odjeću.

TROJICA SKINSA: Ujak Henry i ujna Em / Predstavnici ne-pokazanog logosa / Dorothy leti na ciklonu / Što je

grčka riječ za zmijin rep / Rep zmije izašle iz Raja / Put od žute cigle / Savršeni metal – zlato – Izvor mudrosti iluminata / Gubitak razlike privida i zbilje / Ništa nije kako se u početku čini / Preko duge sa svojih sedam boja / Hipnotičko sredstvo u svijetu magije / Leteći majmuni stanuju u predgrađu / Poganski idoli s umetnutim krilima / Odrasli i hrabri nemaju više vremena / Sve je na djeci, neka budu vrijedni i učine svoje / Poslij je slaviti, kasnije, onda

Trojica skinsa sad su potpuno prerušeni i spremni za pljačku. Vade skakavce. Ulaze u ljekarnu.

Ulica ispred bolnice. Mlada žena izlazi na ulicu i dolazi do klape. Dugo stoji.

MLADA ŽENA (napokon): Ovoga puta sam ovdje. I čekam. (Stanka.) Stvarno je hladno. (Stanka.) Ovoga puta sam ovdje i čekam.

Susjedovan stan. Susjed sjedi na stolici. Dorothy sjedi na stolici pokraj njega. Ne govore. Okruženi su bukom televizora.

SUSJED (napokon): B-b-b-bio je u blatu, sa-samo tako. Č-č-čiji je to prsten. O-o-o-prao sam ga, ja-jako. I-i-izgledao je kao n-n-nov. Mo-možda je n-n-n-ekome ispao iz ku-kutijice. M-m-m-možda ga nitko ni-nije nosio. T-t-t-trebao sam ga o-ostaviti s-s-s-s-s porukom. T-to sam proma-mašio. Trebao sam n-n-n-n-napisati: "A-ako je vo-voljeti te pogrešno, n-n-ne želim ni-nikada b-b-b-b-bitu u pravu!" Što ti mi-mišliš? (Dorothy ne odgovara.) Z-znam. N-n-n-nikad nije pre-prekasno. To m-mora b-b-b-b-bitu tako. (Stanka.) I-i-išao sam u crkvu p-p-p-prije. I m-m-m-moj svećenik b-bi rekao, č-č-č-često bi re-rekao: A-a-ako ti vi-vidiš njih i o-oni vi-vi-vide tebe. Ra-razumiješ? Ako ti – o-oni tebe. (Zastane.) Ja nju vi-vidim. A z-zašto onda o-onu... (Potone u vlastite misli, potom se trgne i ikvne.) S-s-s-s-s-tišaj, mama!

Tramvaj. Dečko je u gužvi. Čovjek bez sjećanja se probija do izlaza.

ČOVJEK BEZ SJEĆANJA: Silazite?

DEČKO: Ja vas poznajem.

ČOVJEK BEZ SJEĆANJA: Danas je stara godina. Svatko svakoga poznaje.

DEČKO: Već ste bili ovđe.

ČOVJEK BEZ SJEĆANJA: Dajte samo malo. Ovo je moja stanica.

DEČKO: Morate me se sjećati.

ČOVJEK BEZ SJEĆANJA: Ne.

DEČKO: Dugo sam tu.

ČOVJEK BEZ SJEĆANJA: Silazim.

DEČKO: I ja bih trebao, ali ne znam gdje smo.

ČOVJEK BEZ SJEĆANJA: Gdje smo.

DEČKO: Da.

Stanka.

ČOVJEK BEZ SJEĆANJA (pogleda ga pa započne): "Na stanicu kod bolnice. Pa vidite valjda kroz prozor. Niste oštećena vida, gledate me i trecete kako treba, vidim da niste. Onda? Morate čekati da se zaustavi do kraja. Inače je opasno. Opasno je ako želim sići, a nisam se uspio pripremiti. Pa sve bude navrat-nanos. To je opasno. Dopustite. No? Maknite se..."

Zastane. Dečko shvati da je Čovjek bez sjećanja upravo izrecitira njihov prošli razgovor. Nekoliko trenutaka se promatraju, završavaju ga zajedno.

DEČKO I ČOVJEK BEZ SJEĆANJA (zajedno): ... "Recite mi nešto lijepo."

Stanka.

DEČKO: Znao sam da se poznajemo.

ČOVJEK BEZ SJEĆANJA (mirno): Makni se, dečko. Imam pištolj.

Dečko se pomiče. Čovjek bez sjećanja se progura i napokon izlazi. Vrata se zatvaraju, Dečko nastavlja dalje. Duga stanka.

DEČKO: Danas je stara godina. Danas svatko ima pištolj. Soba u bolnici. Njezin muž sjedi pokraj kreveta. Hladno mu je.

NJEZIN MUŽ: Sad sigurno prolazi još jedan. Dok sam tu. ŽENA U KOMI: Više nije važno.

NJEZIN MUŽ: On je takav jer sam i ja takav. Sve vrijeme sam bio tu, ali negdje drugdje. Nikad me nije imao i sad je takav. Zbog mene.

ŽENA U KOMI: Ti si drugačiji, nikad nisi bio takav. Čitat mi.

NJEZIN MUŽ: Sve sam ti pokazao, ovo je zadnja.

ŽENA U KOMI: Čitat.

NJEZIN MUŽ: Stvarno. Ovo je zadnja. Evo. (Čita. Teško.) Snimljeno nakon logora. Stajčeva. Nakon razmjene.

Jedan. Devet. Devet. Dva. Ljeto. Vraćam se točno na Veliku Gospu. Sakupljam stari otpad po Dubravi. Dobivam dvije spomenice. Čujem za dečke koji se spremaju na Ličko bojište. Tamo će još biti vatre. Ona mi kaže: "Ako odeš, onda..." Nikad ne završi rečenicu.

Ipak idem. U autobusu prema frontu, svaki put pomisljam da je zauvijek. Jednom će biti i u to sam siguran. Daleko od Zagreba, ponovno je kasno ljetno, toplo. Mirujemo na čuki. Svi kažu, nešto će se dogoditi. Nešto. Nešto dobro, samo ako budemo strpljivi. Kako da joj kažem, a da razumije? Možda uzme maloga i napokon ode. Jer ovdje mi se više ne tresu ruke. Ovdje mogu čekati do beskonačnosti. Kad govorim, još samo ovdje imam glas. Ovdje volim i placem, vidim nebo i ono je jako plavo, ovdje živim. Ovdje još ništa nisam izgubio. Čekamo. (Spušta razglednicu. Stanka. Jedva izgovori.) Nema više.

Duga stanka.

NJEZIN MUŽ (ustaje, jedva se suzdržavajući): Idem ti ja sad. Znaš, ovo je sve trebalo prije i drugačije. Ovo je trebalo... Ja sam te razočarao, zato se sve to...

ŽENA U KOMI: Kad se dogodilo, zaštitiš si sina. To očevi rade. Moraju.

NJEZIN MUŽ: Idem.

ŽENA U KOMI: Vani je hladno.

NJEZIN MUŽ: Idem ti ja.

ŽENA U KOMI: Ako odeš, onda se bolje i vrati. To ti nisam rekla – ako odeš, onda se bolje i vrati. Nisam. Ali sam trebala.

Njezin muž zastane. Vrati se do kreveta. Počne plakati. Ljekarna. Trojica skinsa skakavcima prijete Farmaceutkinji.

TROJICA SKINSA: Amonij-nitrat i dizel gorivo / U idealnom omjeru / 80% oksidatora, 20% goriva / Brzina detonacije 3400 metara u sekundi / Lijevani trolit aktivira se prešanim trolitom / Osnove fizike za početnike / Upaljač na otklon / Pet stupnjeva do pucanja opruge / Inicirajuća kapsula udara u DK 8 / Iduća stanica - eksplozija / Platit će onim što su sami stvorili / Zlo se vraća na svoj početak / Hodajuće bombe spašavaju svijet

FARMACEUTKINJA: Vi to meni prijetite eksplozivom?

PRVI SKINS: Gospodo, nema potrebe za nasiljem.

DRUGI SKINS: Samo dajte lovnu.

SREĆI SKINS: Dajte tablete.

PRVI SKINS: Dajte nakit.

Stanka.

TROJICA SKINSA: Onda?

Stanka.

FARMACEUTKINJA: Nakit, od svega baš nakit?	<i>Tramvaj. Dečko je u gužvi.</i>	crtu. Ali, zbilja se ne ljudim. Znam da niste ciljali na... U dobroj namjeri, sve sam vam oprostila.	SUSJED: Ne.
TROJICA SKINSA: Lovu, tablete ili nakit.	DEČKO: Nisam je video. Kasnije su na televiziji pustili sliku. Trebao sam je vidjeti, a sve što je bilo jest buka. Kao da je pala iz snažnoga vrlog vjetra, nekakvog tornada. Nakon što oluja napokon stane pa ostane samo svjetlost i nebo. Da. Tako je preletjela preko auta. Ali, tko bi mi to mogao povjerovati? Stvarno nisam htio. (Stanka.) Isključili su displej i na razglas pustili valcer. Kako ču sad znati gdje smo?	NJEZIN MUŽ: A tko ste vi?	MLADA ŽENA: Kako ne? Provalili ste u moj stan.
FARMACEUTKINJA: Nakit. Da. Imala sam nakit. Prsten. Aha. Imala sam ga.	Kroz gužvu se probija Dorothy Gale i staje pokraj Dečka.	MLADA ŽENA: I ovo. Ovo vam vraćam. Samo to sam htjela. Nemojte goroviti. Ovo je vaše.	SUSJED: J-jjaa stanujem vrata d-do.
TROJICA SKINSA: Dajte.	DEČKO: Tata je znao. On je odvezao auto, nekamo, više ga nisam nikad video. Tata je znao što treba. Uvijek je znao. Mama mu kaže – otkad si se vratio, ti ništa ne govorиш. Isključen si. Kao da ne postojiš. Ali ovo je bilo važno. Napravio je što treba. Kad sam se vratio kući, mama je već bila u bolnici, a tata je pogledao auto. Prestani se tresti. To sam rekao, to je u mojoj glavi, prestani se tresti. Tata je pogledao žuti auto. Pogledao ga je i rekao – ovo se sve dogodilo zbog mene. Jer sam bio, ali me nije bilo. Onda je sjeo za njegov volan i ja više nikad nisam video taj žuti auto. (Stanka. Pogleda Dorothy Gale.) Reci mi nešto lijepo. (Nema odgovora.) Silaziš? (Dorothy Gale ga uhvati za ruku.) Ovo je moja stanica. Mislim da je. Moja.	Mlada žena mu doda prsten. Njezin muž ga uzme u ruku.	MLADA ŽENA: I onda je to u redu?
PREMIJERE	Znate, mi cijenimo svoje mušterije. Sad ču vam dati, a onda ču se ubiti.	NJEZIN MUŽ: Odakle vam?	SUSJED: N-nije to...
RAZGOVORI	ČOVJEK BEZ SJEĆANJA: Dobro je, još ste otvoreni.	MLADA ŽENA: Vi stvarno ne znate tko sam ja.	MLADA ŽENA: To vam daje pravo da ovako provalujete?
PROTUKRITIKA	FARMACEUTKINJA: Bože moj. Opet ste tu.	Njezin muž odmahne glavom.	SUSJED: N-isam mislio da...
MEDUNARODNA SCENA	ČOVJEK BEZ SJEĆANJA: Radi se o prstenu.	MLADA ŽENA: A ovo? (Mlada žena rukama izvede ples ispred njegova lica.) Ta-dam! Ta-tara-taratam!	MLADA ŽENA: Da ču se vratiti? Planirali ste sve ovo. Sve vrijeme...
FESTIVALI	TROJICA SKINSA (Čovjeku bez sjećanja): Dajte.	Njezin muž odmahne glavom. Stanka. Mlada žena napokon polagano ustaje. Promatra ga.	SUSJED: S-samo sam...
TEMAT	FARMACEUTKINJA (Čovjeku bez sjećanja): Zašto vi mene toliko mučite?	MLADA ŽENA: Zbogom.	MLADA ŽENA: Ja sam mislila da ste vi poštena osoba, a vi...
PRODUKCIJA	ČOVJEK BEZ SJEĆANJA: Ne. Ne razumijete.	Ljekarna. Farmaceutkinja se spremi zatvoriti. Dorothy Gale sjedi ispod pulta.	SUSJED: O-o-o-o-o-ovo je za vas.
ISTRAŽIVANJE	FARMACEUTKINJA: Pazite se, poživčanit ču.	FARMACEUTKINJA: Kad bude, kad se stvarno dogodi, e onda počne, i traje, i traje, i traje, i traje, i nikako stati. Evo, sad sam toliko živčana da bih se mogla politi benzinom i zapaliti. Samo tako. (Pogleda Dorothy Gale.) Ali ne mogu, zbog ove curice tu. Sjedi, zuri u mene i ni makac. A što se tu može. Čovjek treba istrpjeti neke stvari, ipak je stara godina.	Mlada žena ga promatra. Stanka.
TEORIJA	ČOVJEK BEZ SJEĆANJA: Donio sam vam novi. Novi prsten. Znate, mi cijenimo svoje mušterije. Sad ču vam dati, a onda ču se ubiti.	Dorothy Gale nepomično sjedi.	MLADA ŽENA: Vikat ču.
SJEĆANJA	ČOVJEK BEZ SJEĆANJA vadi pištolj.	FARMACEUTKINJA: A što je sad to, nešto ti je kod nogice. Vidi, na. (Sagne se i uzime prsten.) Nesretni čovjek, taj zlatar. Ostavio je prsten. A i grlo ga boli. Treba dosta hrabrosti za prosvrati glavu u apoteci. I još na praznik. (Zastane.) Dobro, možda nije hrabar, ali je barem pošten. (Stavi prsten.) Vidi, paše mi. Sjetio se i mog broja. Nije isti, ali ipak. Sigurno bude korisno, kad ideš kroz život i tako dobro pamtiš. (Pogleda Dorothy Gale.) Hvala, curice. Tko zna, možda bi ovako ostao, skriiven i zauvijek, a ja te ne bili ni znala. Hoćeš piti malo vode? (Nema odgovora.) Valjda nisi žedna.	Susjed je pogleda. Ostavlja dar. Izlazi iz stana. Stanka. Mlada žena odlaže do paketa. Trese ga. Otvara. Unutra je daljinski upravljač. Stanka. Mlada žena ga dugo promatra. Onda ga usmjeri prema zidu i stiša buku susjednog televizora. Zuri u zid.
NOVE KNJIGE	FARMACEUTKINJA: Ne dolazi u obzir. Ne pred djecom.	Stanku Mlade žene. Iz susjedstva – buka televizora. Mlada žena ulazi i zatječe Susjeda sa zamotanim paketom u rukama. Ona ga promatra. On joj pruži zamotan paket.	Ulica ispred bolnice. Čovjek bez sjećanja sjedi na klupi. Dorothy Gale sjedi pokraj njega. Ljulja nogama.
DRAME	TROJICA SKINSA: To je bilo lani / Da, bili smo još djeca / Sad je drugačije. Već se brijemo / Više nismo djeca, sad smo muškarci	MLADA ŽENA: Što je sad ovo?	ČOVJEK BEZ SJEĆANJA: Trebao sam to učiniti. Trebao sam, ali nisam mogao. Sve bi bilo drugačije da znam kakva će biti budućnost. Koliko dugo boli i kad prestaže. Ja sam čovjek bez sjećanja, ali i dalje pamtim više od drugih. Mozak neke informacije mora sam blokirati kako bismo mogli preživjeti. Nismo dovoljno jaki, jednostavno je to. (Stanka. Okreće se prema Dorothy Gale.) Ako putuješ na uragan, kimni glavom. (Dorothy Gale ga nepomično promatra.) Ti nisi Vanda Pandeva, zar ne? Da jesu, ti bi mi sigurno mogla reći budućnost. Čitao sam o tome. "Jedno od njezinih posljednjih predviđanja je ono da će do 2018. godine tramvaji početi letjeti, koristeći solarnu energiju. Zemlja će tada odahnuti, zemlja će počinuti." To zvuči stvarno dobro. (Stanka.) Ti nisi moja kći, zar ne? (Počne plakati.) Nisi, znam da nisi, jer ona nije ovdje gdje je sve ovako, ona je sad dobro. Dobro i smije se. Rake su u boji, one će joj ispuniti nebo.
	ČOVJEK BEZ SJEĆANJA (pištoljem mahne na Trojicu skinša): Skinut ću i njih, ako vam smetaju.	SUSJED: Po-po-poklon.	
	TROJICA SKINSA: Ubio nas je / Nije jako boljelo / Duboko u ljepljivoj topolini / Metak se utopio u koži / Novo čelično srce / Negdje duboko i potpuno stvarno / Tako je izgledalo / Zlo vraćeno na početak / Pet stupnjeva do pucanja opruge / Nakon što oluja napokon stane / Bude velika svjetlost / Bude nebo / Hrabi dječaci spašavaju svijet	MLADA ŽENA: Ja zovem policiju.	
	Čovjek bez sjećanja prislanja pištolj na sljepoočnicu.	SUSJED: Ne.	
	FARMACEUTKINJA: Sad mi je stvarno dosta! Živčana sam do kraja. Svi van! Van!	MLADA ŽENA: Ovo je provala. Što je s vama?	
	Ulica ispred bolnice. Pokraj klupe. Njezin muž izlazi iz bolnice, dočekuje ga Mlada žena.		
	MLADA ŽENA: Dobro je, u redu je. Nemojte plakati, tu sam. Sad sam tu. (Mlada žena zagrljala Njezinu mužu.) Dobro je, dobro je, dobro je.		

PREMIJERE
RAZGOVORI
PROTUKRITIKA
MEDUNARODNA SCENA
FESTIVALI
TEMAT
PRODUKCIJA
ISTRAŽIVANJE
TEORIJA
SJEĆANJA
NOVE KNJIGE
DRAME

Soba u bolnici. Njezin muž oprezno ulazi u sobu. Kao da bi se Žena u komi mogla probuditi. On polagano prilazi krevetu. Napokon progovori.

NJEZIN MUŽ: Išao sam. Krenuo sam, ali... (Zastane.) Nešto se dogodilo. Nešto sam pronašao. Nešto tvoje.

Njezin muž izvadi prsten i stavi joj ga na ruku.

ŽENA U KOMI: Prala sam suđe, valjda tanjure, kad me zaboljelo, zato gá nisam imala. Ni sad ne znam zašto gá je uzeo. Neke stvari i s ove strane ostaju mlijeko bijele. A ja sam se srušila jer mi nije bilo dobro. Postala sam sat koji kasni. I nisam bila tu, ne odmah. Prvo sam bila iznad ceste i gledala sam tvoj žutti auto, ali to nisi bio ti, to je bio naš sin. Pratila sam ga kamo ide. Bila sam lagana jer sam to mogla. Pratila sam ga, a da to nikad prije nisam radila. A onda je naletio na tu djevojčicu. Ona je, kad sam visoko, još manja nego inače. Stane mi u šaku, toliko je mala i ja se više nisam htjela probudit.

NJEZIN MUŽ: Samo sam ti htio reći. To je tvoj prsten i sad je ponovo tamo gdje treba biti.

ŽENA U KOMI: Volim te. Iди doma. Idi spavati.

NJEZIN MUŽ: Idem spavati. Idem doma. Volim te.

Stan Mlade žene. Susjed sjedi za stolom, nemirno pogledava oko sebe. Nema buke iz susjednog stana. Duga stanka.

MLADA ŽENA (off): U redu. Spremna sam. (Stanka.) No, recite - tri, četiri, sad!

SUSJED: T-t-t-t-t-t-t-t...

MLADA ŽENA (gubi strpljenje): Ma!

Mlada žena ulazi u haljinu koju je dobila od Susjeda.

MLADA ŽENA (bez puno entuzijazma): Tratata, pam-pam-pam!

Susjed je promatra bez riječi. Ona sjedne pokraj njega. Stanka.

MLADA ŽENA: I? (Stanka.) Da čujem. (Stanka.) Slobodno je smijati se.

Stanka. Susjed je promatra. Ona gleda pred sebe.

SUSJED (napokon): A-ako je vo-voljeti te pogrešno, n-n-ne želim ni-nikada b-b-b-bit u pravu!

Mlada žena zuri u Susjeda pa prasne u smijeh. Onda se i Susjed počne smijati pa se odjednom oboye smiju.

Ulica ispred bolnice. Čovjek bez sjećanja i dalje sjedi na klupi. Njezin muž izlazi iz bolnice i prolazi pokraj njega.

NJEZIN MUŽ: Dobra večer.

ČOVJEK BEZ SJEĆANJA: Sve najbolje.

Njezin muž prolazi dalje.

Ulica. Trojica skinса.

TROJICA SKINSA: Gdje smo ono stali / Naša vječna tema / Otkrivanje zla u svijetu / Veliki Oz kao mitski junak Oziris / Prvi i jedini gospodar zemlje / Divlje je ljudi naučio jesti / Štovati bogove i prve prirodne zakone / Koji je nakon mučkog ubojstva / Postao velikim gospodarom / Tajanstvenog svijeta mrtvih / Ali mi ne želimo tamo / Mi još nismo odrasli / Još smo uvijek mali / Jako mali / Djeca

Stanka.

PRVI SKINS: A kud onda idemo?

DRUGI SKINS: Sad?

SREĆI SKINS: Negdje. Idemo negdje.

PRVI SKINS: Idemo.

DRUGI SKINS: Sad?

SREĆI SKINS: Idemo.

Ulica ispred ljekarne. Farmaceutkinja izlazi i zaključava vrata. Kreće ulicom. Opazi Čovjeka bez sjećanja kako sjedi na klupi. Zastane. Prilazi mu.

FARMACEUTKINJA: Zatvorila sam.

ČOVJEK BEZ SJEĆANJA: Da.

FARMACEUTKINJA: Kakav dan. A još i stara godina. Kad krene, onda... (Zastane.) Oprostite, malo sam poživčanila. Ono, prije. (Stanka.) Ali. Ako vam još nešto treba. Mislim, iznutra.

ČOVJEK BEZ SJEĆANJA: Molim?

Stanka.

FARMACEUTKINJA: Ništa.

Stanka. Ona krene dalje.

ČOVJEK BEZ SJEĆANJA: Sve najbolje.

FARMACEUTKINJA (okreće se): Kako?

ČOVJEK BEZ SJEĆANJA: Sve najbolje.

FARMACEUTKINJA: Da, da. I vama isto.

Stanka. Farmaceutkinja krene pa zastane. Vrati se.

FARMACEUTKINJA: Ako želite.

ČOVJEK BEZ SJEĆANJA: Da.

FARMACEUTKINJA: Ako želite, možete kod mene na čaj.

Stanka.

ČOVJEK BEZ SJEĆANJA: Hvala.

Čovjek bez sjećanja ustane. Kreću.

FARMACEUTKINJA: Samo da znate. Ja imam mamu.

ČOVJEK BEZ SJEĆANJA: Mislim da je to prirodno.

Stanka.

FARMACEUTKINJA: Vjerljivo ste u pravu. Vjerljivo je.

Soba u bolnici. Dečko sjedi pokraj kreveta Žene u komi.

Dugo sjedi, a da se ne dogodi ništa.

DEČKO (napokon): Reci mi nešto lijepo.

Duga stanka. Vani počinje vatromet.

Ulica ispred bolnice. Dorothy Gale. U jednom trenutku

ona dođe na proscenij, sasvim blizu. Svjetla vatrometa.

Dorothy Gale tad tri puta udari cipelom o cipelu.

Mrak.